

Jarkko Lahtinen

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Kuulemistilaisuus VN/24478/2022

Hallituksen esitys (luonnos) eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi liittyen varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamiseen.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettua lakia siten, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennettaisiin nostamalla tulorajoja 33 prosenttia.

Muutoksen johdosta kuntien maksutuottojen arvioidaan alenevan noin 70 miljoonaa euroa. Tulomenetyks tarkoittaa koko maan tasolla yli 30 prosentin vähennystä vuoden 2022 arvioidusta asiakasmaksutuotosta. Kuntaliitto muistuttaa, että asiakasmaksulakia muutettiin 1.8.2021 alkaen siten että tulorajoja nostettiin 31 % ja sisarusalennusta muutettiin. Muutoksen kokovuotisia maksutuottomenetyksiä ei vielä tiedetä, joten tulevan muutoksen osalta vertailu asiakasmaksutuottomenetyksien osalta on haastavaa. Kuntaliitto on laskenut arvion vuoden 2022 asiakasmaksutuotoista perustuen Kuntaliiton tekemään kuntien [asiakasmaksukäytänteitä selvittäneeseen raporttiin](#) keväällä 2022. Kuntaliitto pitää jatkuvaa maksuperiaatteiden muutosta kunnille erittäin haastavana. Tulorajoja on nyt nostettu kahden vuoden aikana yli 60 % huomioiden myös 1.8.2022 tehty indeksitarkistus.

vuosi	asiakasmaksu tuotto (M€)	Tulomenetyks
2017	329,0	
2018	277,1	-51,9
2019	273,8	-3,3
2020	227,6	-46,2
2021	240,8	13,2
2022 (arvio)	225,0	-15,8

Kuntien asiakasmaksutuotot ovat pienentyneet varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain voimaantulon jälkeen 1.3.2017 yli 100 miljoonalla eurolla. Maksutuottojen arvioinnin osalta on huomioitava koronavuodet 2020–2021, joiden osalta vertailu on haastavaa. Myös lapsimäärien osalta tilanne on muuttunut, mikä vaikuttaa asiakasmaksutuottoihin.

Esityksessä arvioidaan työllisyyden parantuvan noin 1 900 työllisellä vuoteen 2026 mennessä, minkä johdosta varhaiskasvatuksen tarve kasvaa noin 2900 lapsella. Varhaiskasvatuksen kustannusten arvioidaan kasvavan 48 miljoonaa euroa vuositasolla tarkasteltuna. Kokonaisuutena arvioidaan varhaiskasvatuksen järjestämiskustannusten nousevan 91 miljoonalla eurolla vuositasolla.

Esityksen mukaan maksutuottomenetykset korvataan kunnille kohdistamalla aiempaa suurempi osuus yhteisöveron tuotosta kunnille, 100 miljoonaa euroa. Kuntaliitto pitää hyvänä sitä, että lainsäädäntömuutoksen talousvaikutusten korvaaminen kunnille täysimääräisesti noudattaa voimassa olevaa lainsäädäntöä, toteuttaa hallitusohjelmaa ja tukee rahoitusperiaatteen toteutumista kuntien ja valtion välillä.

Kuntaliitto huomauttaa, että lakimuutoksesta aiheutuvat vaikutukset ja vaillitu kompensatiotapa eivät kohdistu kuntiin parhaalla mahdollisella tavalla. Kuntaliitto muistuttaa, että vuoden 2021 muutoksen osalta kompensatiotapa oli sama. Osassa kuntia varhaiskasvatuksen maksutuottomenetykset ja kustannusten lisääntyminen heikentävät kunnan taloutta enemmän, mitä yhteisöveron jako-osuuden korotus lisää ko. kunnan tuloja. Vastaavasti osassa kuntia yhteisöveron jako-osuuden muutos johtaa vaikutusten ylikompensointiin. Enimmillään talousvaikutuksen ja kompensointion epäsuhta voi olla jopa tuhansia euroja 0-5-vuotiasta lasta kohti.

Kuntaliitto toteaa, että varhaiskasvatusmaksujen alenema ja siihen liittyvä kompensatio kohdistuisivat paremmin, jos kompensointi tehtäisiin osana kunnan peruspalvelujen valtionosuutta 0-5-vuotiaiden suhteessa.

Asiaksmaksujen alentaminen on yksi hallituksen työllisyystoimi. Esityksen mukaan maksujen alentaminen lisää työpaikkoja noin 1900. Tämä puolestaan lisäisi varhaiskasvatukseen osallistuvia lapsia 2900. Esityksen mukaan järjestämiskustannusten kasvu kyseisellä lapsimäärällä olisi noin 48 miljoonaa euroa. Kasvavan lapsimäärän osalta ei kuitenkaan esitetä kunnille palvelun järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamista. Kuntaliitto toteaa, että toistaiseksi varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä on koronavuosien vuoksi vaihdellut. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että lähivuosina ei ole vielä odotettavissa merkittävää varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrän vähentymistä. **Kuntaliitto vaatii, että tästä aiheutuvat kustannukset tulee korvata kunnille täysimääräisesti.**

Lisäksi Kuntaliitto toteaa, että esityksessä ei millään tavalla oteta huomioon yksityisen palvelutoiminnan asiakkaiden omavastuuosuuksien pienentämistä.

Kunnissa on tahtotila pyrkiä siihen, että yksityinen toiminta olisi kaikille perheille yhdenvertainen vaihtoehto. Tästä syystä esimerkiksi palvelusetelin arvon vaikuttaa perheen tulot. Tulosidonnaisen palvelusetelin arvoa määriteltäessä periaatteena käytetään yleensä asiakasmaksulain mukaisia tuloeroja. Nyt tehtävän muutoksen osalta ei ole millään tavalla huomioitu muutoksen vaikutuksia yksityisen palvelutuotannon ja kunnille muutoksesta aiheutuvien kustannusten osalta. Tämä osaltaan lisää kuntien kustannuspainetta ja jättää rahoitusvastuun tältä osin yksin kuntien hoidettavaksi. Kuntaliitto ei pidä tätä tässä taloudellisessa tilanteessa perusteltuna.

Kuntaliitto esittää vakavana huolena tuloerojen noston aiheuttaman haasteen kunnissa. Monissa kunnissa joudutaan pohtimaan, onko asiakasmaksujen periminen enää taloudellisesti järkevää. Mikäli kunta päätyy toteuttamaan palvelun maksuttomana haastaa se varhaiskasvatuksen järjestämistä monin tavoin, kuten miten toimitaan mahdollisen yksityisen toiminnan osalta, miten perheet ilmoittavat poissaoloistaan ja millä tavalla palvelun resurssitarvetta voidaan ennalta arvioida. Myös lasten palvelutarpeessa saattaa ilmetä muutoksia.

Lakia esitetään voimaan 1.1.2023 alkaen. Kuntaliitto pitää aikataulua kuntien kannalta täysin mahdottomana. Kunnat eivät mitenkään ennätä tehdä tarvittavia päätöksiä, korjata järjestelmät, pohtia taloudellisia vaikutuksia jne. tässä aikataulussa. Tilanne aiheuttaa keväällä asiakkaille takautuvien päätösten jatkuvaa tekemistä ja valtavaa hallinnollista työtä. Ellei koko lakimuutoksesta voida luopua, tulee voimaantuloa vähintäänkin siirtää. **Kuntaliitto vaatii, että lain voimaantuloa siirretään siten, että muutos tulisi voimaan aikaisintaan 1.8.2023 alkaen.**

Kuntaliitto toteaa, että vaikka uudistus on perheille myönteinen, on se kuntien talouden kannalta haastava. **Kuntaliitto ei voi tässä taloudellisessa tilanteessa pitää tätä toimenpidettä palvelun järjestäjän näkökulmasta kannatettavana** ja epäilee myös mahdollisia työllisyysvaikutuksia. Varhaiskasvatuksen kustannukset nousevat myös esitettyä enemmän ja kompensatiotaan liittyä haasteita.

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja
Hyvinvointi- ja sivistyksyksikkö

Jarkko Lahtinen
kehittämispäällikkö
Hyvinvointi- ja sivistyksyksikkö